

Midwest Inter. Library
5721 Cottage Grove Ave.
Chicago, Ill. 60637

SANDARA

THE LEAGUE
LITHUANIAN NEWSPAPER

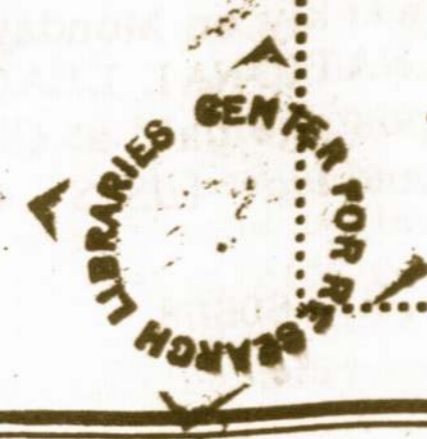
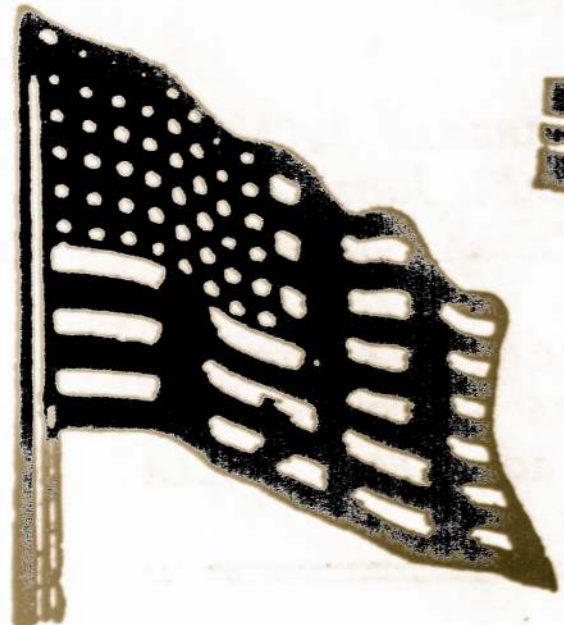
EINA NUO 1918 METŲ

SANDARA

Published by the
Lithuanian National League
of America

840 West 33rd Street
Chicago, Illinois, 60608

Telephones:
(312) 927 4789
(312) 543 8198

PRICE 50 CENTS

SEPTEMBER 6, 1982

NR. 16.

NAUJAS VAŠINGTONO DIENRAŠTIS

Šimtą metų išsilaike Amerikos dienraščiai dabar viens po kito bankrutuoja. Vien paskutinių metų bėgyje Amerika nus tojo po vieną garsų laikraštį Vašingtone, Filadelfijoje ir Klevelande. Prityrę laikraštinkai aiškina, kad rytiniai laikraščiai yra populiareni, o vakariniai neišlaiko konkurencijos su televizija ir radiju, nes žmonės po darbo mieliau žiūri šeštos valandos žinias nei skaito. Apskritai, žmonės dabar daug mažiau skaito nei anksčiau. Pagrindinė laikraščių nauda dabar yra ne iš greit senstančių žinių, bet iš krautuvių prekių išpardavimų reklamų. Reklamos gi, yra svarbiausios šeiminkams, kurios rytais planuoja savo pirkinius.

Nežiūrint šių samprotavimų, po "Washington Star" bankroto, daugelis žmonių galvoja, kad Vašingtonui reikia anto konservatyvių pažiūrų dienraščio. Laikraštinkai nuo šios rizikingos minties atsiskakė, tačiau atsirado religinė grupė, kuri nutarė rizikuoti apie dešimtį milijonų dolerių pradėdama naują dienraštį.

Naujas "Washington Times" dienraštis kol kas neturi nei reklamų, nei prenumeratorių. Jis skelbiasi būsiąs nepriklausomas ir žada suburti pajėgiausias žurnalistines jėgas. Susipažinus su pirmais šio laikraščio numeriais tenka suabejoti naujos redakcijos žurnalistiniu pajėgumu. Sprendžiant iš to, kad jokie prityrę laikraštinkai nesiryžo naujo laikraščio Vašingtone finansuoti. Šis bandymas atrodė drąsus, bet bus greičiausiai nuostolingas.

Šio dienraščio leidėjas yra Susivienijimo bažnyčia - populiariai vadinama pagal jos steigėją dr. Sun Myung Moon pavardę. Dr. Moon atstovas JAV ir faktiškai laikraščio organizatorius yra Korėjos armijos pulkininkas Bo Hajus Pakas. Pulkininkas Pakas tikisi, kad per du metus dienraštis pasieks 200,000 tiražą konkurencijoje su Washington Post, kuris dabar turi 760,950 tiražą.

Užsidariusi Washington Star per penkis metus konkurencijos su Washington Post neišlaikė ir turėjo apie 60 milijonų dol. nuostolių. Washington Post buvo įsteigtas 1877 metais, o Washington Star įkurta 1852 metais. Abu dienraščiai turėjo eilę savininkų. Vašingtono istorijoje nuo 1850 metų buvo leidžiama virš šimto įvairių laikraščių.

Amerikoje pasirodo dar vienas religinės grupės finansuojamas dienraštis - Christian Science Monitor. Šis dienraštis anksčiau taip pat vertėsi be pajamų už skelbimus, tačiau jo objektyvumas vidaus ir ypač užsienio politikos klausimuose iš-

kėlė dienraštį į įtakingiausių laikraščių tarpą.

Pulkininkas Pakas lygina Washington Times įkūrimą su Christian Science Monitor padėtimi. Jis mano, kad šiuo veiksmu Susivienijimo bažnyčia rodo didžiausią altruizmą ir tikėjimo išpažinimo vykdymą. - G

PAVERGTŲ TAUTŲ TAUTIEČIAI REMIA PREZIDENTĄ

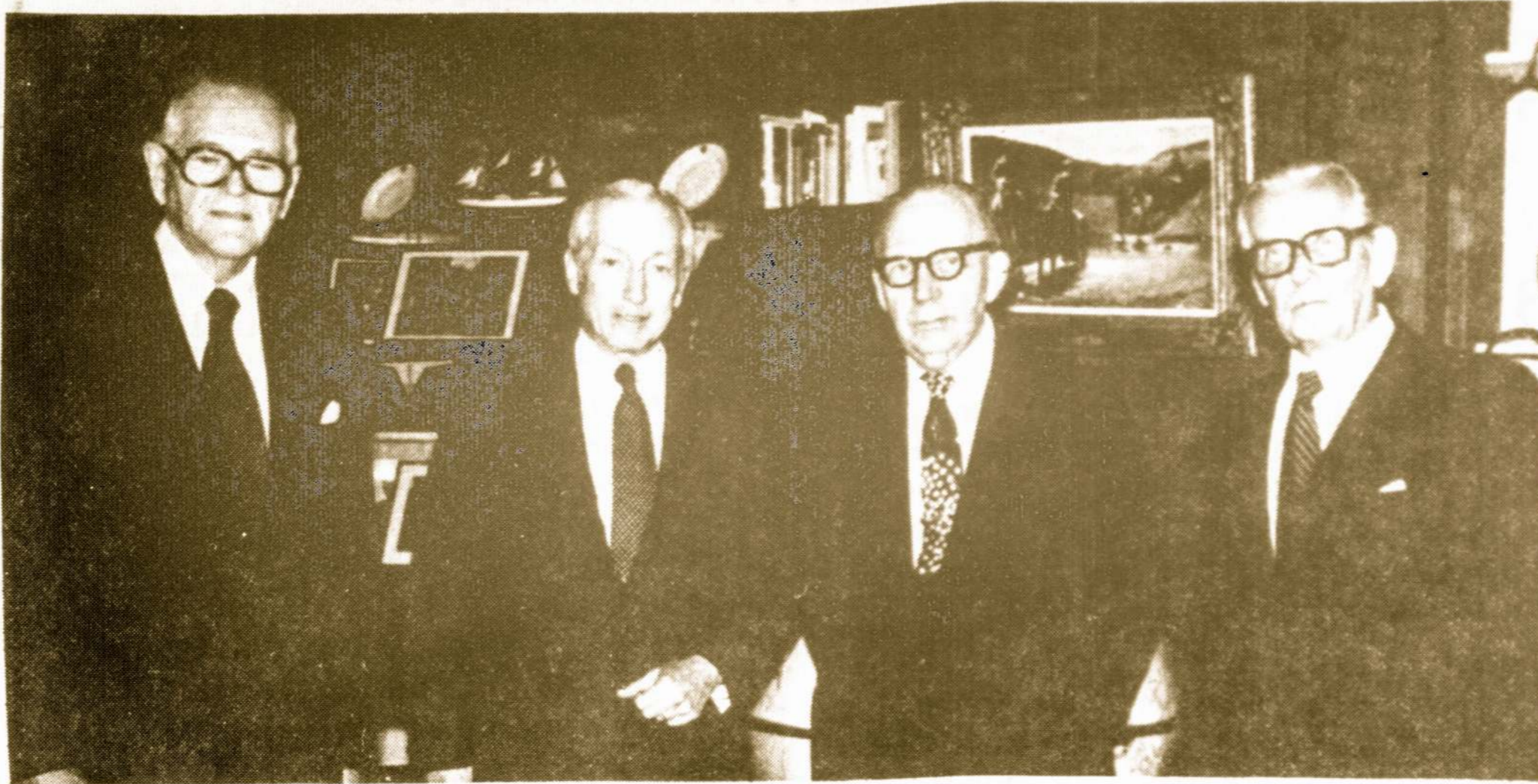
Čikagos Pavergtų Tautų Komitetas nepritaria dujotiekio įrengimų pardavimui Sovietų Rusijai, kuri, kaip apskaičiuojama, turės didžiules pajamas savo karo mašinai stiprinti ir agresijai vykdyti. Turės galimybę kontroliuoti Vakarų Europos ūkinį gyvenimą. Be to, Prancūzija laužo Pabaltijo valstybių okupacijos nepripažinimą, siūsdama Rusijai gazo turbinas per tų valstybių uostus.

Rugpjūčio 30 d. Pavergtų tautų atstovai asmeniškai pademonstravo savo nusistatymą Prancūzijos konsulatui Čikagoje. Ši demonstracija buvo koordinuotas veiksmas daugelyje Amerikos miestų, kur yra Pavergtų Tautų ir Pabaltiečių komitetai. Čikagos demonstracijoje dalyvavo aštuonių tautybių atstovai, apie 40 žmonių, jų tarpe 10 lietuvių. Plakatuose buvo tokie šūkiai: "Prancūzijos gazo įrengimai su sovietų vergų darbdarų kamera Vakarų Europai", "Mitterrand parduoda Europą Rusijai" ir kt. Spaudos reporteriai fotografavo, TV 7 kanalo operatoriai filmavo. PTK pirmininkas I. Bergmanis kalbėjo į praeinančią publiką per megafoną. Konsului išteiktas protesto raštas, adresuotas Prancūzijos prezidentui. Konsulas pažadėjo persiųsti jį ambasadoriui Vašingtone. Demonstrantai skirstėsi su jausmu, kad atliko savo tautinę pareigą, ginant laisvojo pasaulio ir drauge pavergtųjų interesus. V.M.

PREZIDENTO VIEŠNAGĖ KALIFORNIJOJE

Iki šių metų Darbo dienos prezidentas Rėgenas išbuvo pareigose 593 dienas iš 1460 jo kadencijos dienų. Per 593 tarnybos dienas jis praleido 98 dienas Kalifornijoje ir nesuskaičiuotą dienų skaičių Dovydo stovykloje.

Ryšių palaikymas prezidentui atostogaujant ir keliaujant tarp Vašingtono ir Kalifornijos kainuoja valstybei milijonus dolerių. Prezidento Rėgeno 688 akrų (apie 310 hektarų) ūkio apsauga taip pat kainuoja Santa Barbaros apskrityje šimtus tūkstančių dolerių. Kol kas administracija prie šių išlaidų prisidė-

Valstybės Sekretoriaus Pavaduotojas Walter J. Stoessel, Jr. priima Pabaltijo valstybių atstovus 1982 m. liepos 28 d. Valstybės Departamente, 60 metų sukakties proga, kai JAV pripažino Pabaltijo valstybes.

Nuotraukoje iš kairės į dešinę - Ernst Jaakson, Estijos Generalinis Konsulas, atstovo pareigas, Walter J. Stoessel, Jr., Valstybės Sekretoriaus Pavaduotojas, dr. S.A. Bačkis, Lietuvos atstovas ir dr. Anatol Dinbergs, Latvijos atstovas.

jo \$ 210,000, kurie buvo paimti iš uždaryto Policijos pagalbos departamento biudžeto likučių.

Ronaldas Rėgenas pirkė šį ūkį 1974 metais. 1982 metais apskrities mokesčiai už jo ūkį siekė \$ 1370 vietoje anksčiau buvusių \$ 12,000, nes žemės apmokestinimas buvo pakeistas iš žemės ūkio į ūkio apsaugos, tai yra ne dirbamą, bet ganyklinę žemę. Toks patvarkymas Kalifornijoje buvo praveistas, norint sumažinti mokesčių našą stambiems žemvaldžiams. - L.

TAUTOS FONDO TARYBOS POSĖDIS

Tautos Fondo Tarybos posėdis buvo sušauktas Niujorke rugsėjo 3 d. Iš 15 Tarybos narių dalyvavo A. Vakselis (pirm.), J. Giedraitis, L. Grinius (vice pirmininkai), J. Audėnas, M. Noreikienė, J. Petrusis, I. Banaitienė (nariai), - posėdžio kvorumui nesusirinkus, dalyviai svarstė reikalus ir pasiūlė juos valdybai išspręsti korespondenciniu būdu.

Tautos Fondo valdybos pirm. J. Giedraitis pranešė, kad Valdyba nuo gegužės 1 d. posėdžiavo du kartus ir turėjo kelis mažesnius sąsatos pasitarimus. Valdybos pirmininkas kalbėjo Lietuvai per Amerikos Balsą, lankėsi Kanadoje, kur tarėsi su TF Kanados įgaliotiniams, lankėsi Putname, Conn. ir kt. Valdyba šiuo metu tvarko kelių naujų palikimų reikalus ir vieno žemės sklypo dovaną. Sudarytos naujos TF atstovybės Melburne ir Sidnėjuje, Australijoje ir Čikagoje. TF valdybos sekretorės pareigas priėmė p. Elvyra Ošlapienė. Šių metų spalio 30 d. Toronto Lietuvių Namuose bus šaukiamas TF Kanados suvažiavimas.

TF išd. V. Kulpa pranešė apie pastoviai didėjantį turtą ir išreiškė susirūpinimą dėl nepastovios JAV ekonominės padėties. Taryba rekomendavo, kad TF investavimai ir toliau būtų laikomi tik apdraustose įstaigose. TF kapitalas yra nepaprastai kruopščiai prižiūrimas.

TF valdybos pirmininkas siūlo finansuoti du leidinius. Klausimą svarstant, buvo prieita išvados, kad vieną leidinį geriausia grąžinti mecenatui, o kito leidinio klausimą geriausia perduoti spręsti VLIKO valdybai.

Taryba taip pat priėmė raštu paduotus pasiūlymus dėl kai kurių naujų ekonominių iniciatyvų vystymo ir juos perdavė TF valdybos dėmesiui.

Šio numerio išleidimo data yra -
1982 m. rugsėjo 20 diena.

RAMUNĖ TRIČYTĖ LAIMĖJO STIPENDIJĄ

JAV R.L.B-nės c.v. Liet. Tautiniuose namuose, Chicagoje, rugsėjo 4 d. viešai įteikė laimėjusiai Ramunei Tričytei \$1,000 stipendiją. Ji studijuoja žurnalistiką. Mecenatas pavardės neskelbia. Nuotraukoje: po įteikimo (iš kairės) dr. Vyt. Dargis, RLB c.v. pirm., E. Mikužiūtė, SLA išd., G. Lazauskas ir viduryje Ramunė Tričytė.

Nuotr. Al. Vaičio

JAV VALSTYBĖS DEPARTAMENTO PAREIŠKIMAS SPAUDAI PABALTIO VALSTYBIŲ DE JURE PRIPAŽINIMO SUKAKTIES PROGA

EUR PRESS STATMENT

July 28, 1982

BALTIC STATES

Today is the 60th anniversary of United States' recognition of the independent states of Estonia, Latvia and Lithuania. The three republics were invaded and illegally annexed by the Soviet Union in 1940. The United States has never recognized the forcible and unlawful incorporation of the Baltic States into the USSR. To mark this anniversary of sixty years of continuous recognition, Deputy Secretary of State Walter J. Stoessel, Jr. and Deputy Assistant Secretary of State for Human Rights and Humanitarian Affairs Malvyn Levitsky met this morning with the Charges d'Affaires of Estonia, Latvia and Lithuania. The United States Government wishes to draw attention to the continuing Soviet violation of the human rights of the citizens of the Baltic republics. The Soviet policies of control of their politics, religion and culture maintain an atmosphere of harsh repression in Latvia, Lithuania and Estonia.

PREL. AUDRYS J. BAČKIS LANKĖSI JAV

Prelatas Audrys J. Bačkis, Vatikano Viešųjų Bažnyčios Reikalų Tarybos Psekretorius, buvo atvykęs keliolikai dienų pas tėvus į Vašingtoną.

Rugpjūčio 29 d. jis išskrido atgal į Romą. Kartu su juo, porai savičių, išvyko Romon ir jo motina.

TAI BENT KALĖJIMO SPAUSTUVĖS DIRBINIAI

Virginijos valstijos viename mieste policija suėmė du žmones už padirbtų pinigų platinimą. Pasirodo, apie 300 banknotų po \$ 100 buvo atspausdinta valstijos sostinės Richmond kalėjimo spaustuvėje. Kalėjimo lankytojai padirbtus pinigus išnešdavo ir paskleisdavo kituose miestuose.

Kalėjimo spaustuvėje buvo taip pat spausdinami receptų blankai ir padirbti kelioninių pinigų čekiai. Policija apie šiuos spaustuvės darbus patyrė, kai Richmond miesto šiuokšlių dėžėje buvo netyčia rastas maišelis su padirbtais valstybės popieriais. - L.

SANDARA

LITHUANIAN NEWSPAPER

Published bi-weekly on Mondays, except July,
by the LITHUANIAN NATIONAL LEAGUE OF AMERICA, INC.
Second class postage paid at Chicago, Illinois
Sandara (USPS 480-880)

GENERAL OFFICE:
840 West 33rd Street, Chicago, IL 60608

Phone YArds 7-4789
or (312) - 543 - 8198.

SUBSCRIPTION RATES: UŽSAKYMŲ KAINA:
In The United States per year \$10.00 Suvienytoje Valstybėje metams \$10.00
In Foreign Countries per year \$10.00 Užsienyje metams..... \$10.00

Opinions expressed in any column appearing in the SANDARA, including those of staff members, reflect the views of the writer only. The opinions may or may not be in agreement with those of the Lithuanian National League of America.

SANDAROS 68 METŲ SUKAKTIS

Šiais metais spalio 3 dieną su-
eina 68 metai nuo Amerikos Lietuvių
Tautinės SANDAROS įsikūrimo. Tai
netrumpas laiko tarpas, ypač kai orga-
nizacijai ir jos spaudai tenka pergyven-
ti ne tik gerus, bet ir sunkiuosius lai-
kus.

Kaip tik tą pačią dieną - spalio
3 d. - sekmadienį, Lietuvos Vyčių
salėje, 2455 W. 47th Str., Chicagoje,
rengiama SANDAROS RUDENINĖ GEGU-
ŽINĖ.

Mielas skaitytojau ir Sandaros
rėmėjau, Sandara ir toliau tikisi išsi-
laikyti dėka jūsų paramos, jums lan-
kant Sandaros parengimus, remiant au-
komis, laiku užsimokant už Sandaros
laikraštį, surandant naujų skaitytojų,
talkininkaujant darbu administracijai ir
redakcijai ir kt. Užtat visiems esame
dėkingi.

Taip pat esame dėkingi visiems,
kurie skiria dovanas laimėjimams gegu-
žinės proga. Tikimės, kad ir šiais me-
tais į gegužinę atsilankysite, įvertinda-
mi ir paremdami jau 68 metus gyvu-
jančią AMERIKOS LIETUVIŲ TAUTINĖ
SANDARĄ ir jos spaudą.

Canada

Konsulo žodis

Generalinio Lietuvos konsulo dr. J. Žmuidzino sveikinimas
varpininkų-liaudininkų suvažiavime Toronte

Sveikinu suvažiavimą, at-
stovaujantį tai partijai ar or-
ganizacijai, kuri, mano supra-
titimu, yra savo pradmenimis
suaugusi su "Varpo" 17 metų
būtimi, vystėsi Lietuvos him-
no autoriaus ir dr. Kazio Gri-
niaus ideologijos kryptimi.
Taip pat ją matėm uoliai da-
lyvaujančią Lietuvos valsty-
bės atstatymo darbuose, lei-
džiant įstatymus arba atlie-
kant didžiulias vyriausybės
paskirtis.

Liaudininkai-varpininkai
nenuleido rankų ir tremtyje.
Jie darbuojasi BALFe, VLIKE
bei vienaip ar kitaip bendra-
darbiauja su ALTu ir Bendruo-
mene.

Ypač man malonu šia proga
prisiminti, kad liaudininkų
šeima davė Lietuvos užsienio
reikalų tarnybai du žymius
diplomatus - Kazį Škirpą ir
steigiamojo seimo pirmąjį sek-

retorių, mano bičiulį - dr.
Ladą Natkevičių.

Be to, čia prisimintinas tre-
čias tos srovės ryškūs patrio-
tas, "Nepriklausomos Lietu-
vos" redaktorius Jonas Kar-
delis, kuris totaliai rėmė Dip-
lomatinę Lietuvos Tarnybą
kaip Lietuvos valstybinės ne-
priklausomybės simbolį bei
teisinę gyvybę apraišką...
Tatai gerai žinau, nes su juo
man teko septynerius metus
kartu dirbti Kanados Lietu-
vių Bendruomenės politinia-
m komitete Montrealyje.

Šitaip prabėgomis palietęs
varpininkus, dar kartą svei-
kinu suvažiavimą ir linkiu
jam didelio pasisekimo.

Ir telydi Jus visus dvasinė
stiprybė, dirbant Tėvynės la-
bui, ir tvirtas tikėjimas, kad
Lietuva vėl bus laisva ir ne-
priklausoma valstybė.

LAIŠKAS IŠ TOLIMOSIOS AUSTRALIJOS

ALBINAS POCIUS, Australijos Lie-
tuvų Bendruomenės Krašto Valdybos
pirmininkas, lietuvių ir australiečių
spaudos bendradarbis, Pavergtųjų Tau-
tų Tarybos pirmininkas (Viktorijoje),
Baltic Council of Australia prezidentas
ir kitų australų antikomunistinių organi-
zacijų veikėjas, - 1982 m. liepos 1 d.
savo laiške Sandarai rašo:

"Dabartiniu metu Australijos Lietu-
vių Bendruomenė veikia labai stipriai
ir esame vieningi. Bendruomenė vado-
vauja visai kultūrinei ir politinei veik-
lai keliant Lietuvos ir Pabaltijo laisvės
klausimą tarp Australijos vyriausybės
ir visuomenės.

Išsikovojome Whitlamo vyriausybės
padaryto Lietuvos inkorporacijos pripa-
žinimo atšaukimą. 1980 m. sustabdėme
rusų laivų remonto bazės statybą Tasma-
nijoje ir 1981 m. per Britų Tautų Sei-
mos Galvų konferenciją išskėlėme Pabal-
tijo laisvės klausimą.

Šių metų gale gruodžio 26 - 31 dd
Melbourne įvyks Australijos lietuvių
Dienos su sporto, tautinių šokių ir dai-
nų šventėmis. Į jas suvažiuos visos
Australijos lietuviai. Laukiame svečių
ir iš Amerikos. Los Angeles Spindulys
ruošia ekskursiją į mūsų Lietuvių Die-
nas."

Taip pat Albinas Pocius savo laiške
rašo apie VLIKO pirmininko dr. Kazio
Bobelio su ponis lankymasi Australijoje
ir apie jų gražų priėmimą.

SANDAROS REDAKCIJA
Redaktorius: G.J. Lazauskas
Redakcijos nariai: E. Boreiša (polit.),
P. Bružas (techn.).

Skyrių red.: Janė Bajerčienė (Šeiminin-
kių sk.), Vaclovas Prūsas (Pensininkų
Žinios), Antanas Adomėnas (English sect)

SANDAROS ADMINISTRACIJA
Administratorė: Edita Rimkus
Ekspeditorius: Stasys Dagys
Administracijos darbo valandos:
Pirmadienį, Antradienį ir Trečiadienį

10 val. - 12 val. ir
kitu laiku, esant svarbiam
red. ir adm. reikalui, galima skam-
binti (312) - 543 - 8198.

SANDAROS ATSTOVAI

So. Bostone: Inž. Aleksandras J. Chap-
likas; Los Angeles - inž. Juozas
Ruokis; Detroitė - Antanas Norus.

TALKININKAI, kurie norėtų bet kuo
prisidėti prie Sandaros darbų, pra-
šomi pranešti red. ir adm. telefonais.

SANDAROS BANKETAS

Sandariečiai pagerbs

VLIKO pirm. Dr. K. Bobelį

SANDAROS 77 kuopa, Chicagoje, gruodžio 11 dieną rengia
banketą, kuriame bus atžymėta Sandaros 68 metų sukaktis ir pagerbtas
su dideliu pasišventimu dirbantis Lietuvos laisvinimo darbą VLIKO pir-
mininkas ir ALTO garbės pirmininkas DR. KAZYS BOBELIS.

Bankete dalyvaus svečių ir iš kitų miestų.
Banketas įvyks Dariaus - Girėno salėje. Šokiams gros Neo-Liths
orkestras. Įėjimas auka - \$ 17,50 asmeniui.

Lithuanian National League of America

VYTO UZNYNS, PRES.
3752 W. 69th Place

Sandara Lodge #77
Chicago, Illinois 60629

(312) 582-0254

PEDAGOGINIO LITUANISTIKOS INSTITUTO PRANEŠIMAS

Pedagoginio Lituanistikos Instituto
biblioteka šiuo metu renka knygas. Kny-
gas naudos Instituto studentai bei Lietu-
vių visuomenė. Institutas prašo visus
lietuvius prisidėti prie šio būtinio lie-
tuvų mokslinių ir literatūrinių turtų iš-
laikymo ir prezervavimo darbo. PLI
darbuotojai mielai atvyks į knygų au-
kotojų namus, jei taip aukotojams len-
gviau. Knygų aukos irgi nurašomos nuo
valdžios mokesčių. Institutas pateiks
mokesčių formą. PLI telefonas (312)
434-4545. Iš anksto liekame dėkingi.

Pedagoginis Lituanistikos
Institutas
5620 So. Claremont Ave.
Chicago, Illinois, 60636

NAUJA LIETUVIŲ TAUTODAILĖS KNYGA

"Lithuanian Easter Eggs" paruošta
dailininko Antano Tamošaičio. Kietais
viršeliais, drobe įrišta knyga turės 216
puslapių 8 1/2 X 11" su 1870 iliustra-
cijų, gerame popieriuje. Teksto ir juo-
da-balta iliustracijų bus 80 psl., o 136
psl. su spalvotomis iliustracijomis.
Iliustracijos panaudotos iš visos Lietu-
vos įvairių vietovių.

Knyga leidžia Lietuvių Tautodailės
Institutas, kuris jau buvo išleides "Li-
thuanian National Costume" knygą. Ji
bus atspausa spalio - lapkričio mėn.
Knygos kaina Kanadoje - \$ 23,00
ir \$ 1,50 persiuntimo išlaidų.

Lietuvių Tautodailės Instituto valdy-
ba lietuviškoms mokykloms skiria po
vieną knygą dovanų, kurios pareikš raš-
tu pageidavimą ją gauti. Knygos sekan-
čios kopijos lietuviškoms mokykloms
kainuos keturiais doleriais pigiau už nu-
statytą pardavimo kainą.

Užsisakyti "Lithuanian Easter Eggs
knyga galima šiuo adresu: Lietuvių Tau-
todailės Institutas, c/o 243 South Kings-
way, Toronto M6S 3V1, Canada.

Šioje knygoje plačiai supažindiname
su lietuvių liaudies margučių margini-
mo menu, ypač yra vertinga mūsų jau-
nimui ir šeimoms.

Lietuvių Tautodailės Instituto
Valdyba

(R) LB FINANSŲ VAJUS

(R) Lietuvių Bendruomenės finansų
vajus vyksta sėkmingai. Šiais metais
jau suaukota virš \$ 5,000.00. Apylin-
kių valdybas prašome surinktus pinigus
prisiųsti Centro valdybos kasininkei A.
Kačinskienei. Pinigai bus naudojami
kultūrinės veiklos plėtimui ir studentų
stipendijoms. Visiems aukojuosiems po
\$ 100.00 bus įteikti garbės ženklukai.
Aukokim pinigus ir palikimus R. Lietu-
vių Bendruomenės kilniems tikslams.
Norintieji paaukoti kreipkitės į valdy-
bų pirmininkus ir į jų įgaliotinius.
Valdyba

Kanadiečiai klausosi VLIKO pirmininko DR. Kazio
Bobelio pranešimo Vasagos vasarvietėje (netoli
Toronto) 1982 m. rugpiūčio 1 d. Taip pat ten
buvo ir koncertas (smuikininkai Bankai ir sol. Juzė
Krištolaitytė - Daugėlienė).

Dr. K. Bobelis taip pat kalbėjo liepos 31 d.
Toronte Varpininkų - liaudininkų bankete.

SANDAROS GEGUŽINĖ

SPALIO 3 DIENA

Sekmadienį

Chicagoje

KVIEČIAME VISUS TAUTIEČIUS DALYVAUTI

ĮVYKS NORS IR BLOGAM ORUI ESANT

• VAIŠĖS • MUZIKA • ŠOKIAI • DOVANŲ PASKIRSTYMAS
GROS GINTARO ORKESTRAS

LIETUVOS VYČIŲ SALĖJE

2455 West 47th Street

Pradžia 12 val.

PENSININKŲ KLUBAS

Redaguoja Vaclovas Prūsas

MORALIŠKOS IR CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS DILEMA

Laiškas iš Vašingtono

Antrojo karo metu Jungtinių Amerikos Valstijų kariuomenė laimėjo karą prieš užkrečiamų ligų platinimą naudodama DDT miltelius. DDT buvo labai reikšmingas cheminis išvystymas, kuris vėliau pasirodė kenksmingas aplinkai ir visai gyvūnijai. Valdžia DDT gamybą uždraudė po 30 metų naudojimo. Tas pats atsitiko su daugeliu chemikalų, kurie buvo naudojami žemės ūkyje prieš kenkėjus - jie pasirodė labai pavojingi žmonėms. Chemikai apie šiuos pavojus paprastai žinodavo, tačiau juos gaminančios bendrovės, žinodamos paklausą kenkėjus naikinančioms preparatams yra linkusios parduoti su pepsėjimu, kad jos nėra atsakingos už neatsargų naudojimą arba kitas pasekmes. Pramonės akyse, kelių šimtų žmonių - ūkio darbininkų užkrėtimas, genetiniai jų sėklų pažeidimai ar net mirtys, yra priimtina rizika.

Jungtinių Amerikos Valstijų Armija nuo 1945 metų vykdė branduolinių ginklų vystymą. 1955 ir 1957 metais armija naudojo pėstininkus radijacija užkrėstiemis laukams "užimti", nežinint, kad dėl to kareiviai gaudavo daug didesnes radiacijos dozes, nei tuo laiku buvo skaitoma saugu. Po 20 metų keli šimtai šiuose bandymuose dalyvavusių ka. eivių susirgo leukemija, o kiti net mirė nuo įvairių m. dijų sukeltų ligų ir kūno organų sutrikimų. Kompensacijos bylos net už gydymo išlaidas tebesitęsia, nes valdžia labai nenoromis prisipažįsta, kad buvo kalta.

Vietnamo karo begyje kariuomenė sugalvojo, kad radus chemikalą, kuris nu- džiovina augmeniją, matomumas pagerės ir bus lengviau kovoti su džunglėse besislapstančiu priešu. Chemijos pramonė išvystė dioksiną, vadinamą apelsininių skystimą (agent orange). Daug Amerikos kareivių buvo šio skystimo apkrėsti ir bandė gauti iš valdžios kompensaciją už gydymą. Veteranų administracija be teismų sprendimų atsakomybės prisiimti nenorėjo. Sakoma, kad apie 2,4 milijonai buvusių Vietnamo kareivių gali reikšti pretenzijas dėl užkrėtimų nuo šito apelsininio skystimo. Norfolk ir Western geležinkelio darbininkai neseniai laimėjo bylą dėl šio skystimo išsiptylimo ir užkrėtimų Misuri valstijoje 1979 m. Iš 47 ieškovių, teismas priteisė 32 nukentėjusiems 58 milijonus dolerių kompensacijos, kurių mažiausia buvo milijono dolerių. Šis teismo sprendimas davė pagrindą veteranų ieškiniams prieš valdžią kelti iš naujo.

Švinas anksčiau plačiai naudotas dažų pramonėje, o dabar dar vis naudojamas elementas benzino gamyboje yra kitas pavojingos medžiagos pavyzdys. Švino pašalinimas iš kasdieninio naudojimo dažų įvyko tik dėl gydytojų ir biologų stiprios akcijos, kuri priverė išleisti atitinkamus įstatymus. Dažų pramonė pati be įstatymų grėsmės niekad nebūtų šio elemento atsisakiusi naudoti. Švino naudojimas benzino gamyboje buvo kiek sumažintas tik dėl aplinkos tarša besirūpinančių žmonių spaudimo.

EXXON, buvusios Standard Oil Co. N.J. bendrovės naftos Baton Ružo apdirbimo fabrikai Luizianos valstijoje išleisdžia chemines atmatas į savo kanalizacijos švarinimo tankus. Ten dirbantys darbininkai pastebėjo, kad neštumo pametimai labai padidėjo bendrovės elektrikų, mechanikų ir instrumentacijos technikų šeimose. Bendrovė pagerino darbo sąlygas įtaisydama patalpose geresnę ventiliaciją ir aprūpindama darbininkus geresniais darbo rūbais ir kaukėmis. Aplinkos taršos departamento tyrinėjimai prieš metus laiko parodė, kad neštumo sutrikimai ir kūdikių deformacijų atsitikimų nuošimtis Luizianos Exxon bendrovės darbininkų šeimų tarpe yra keturis kartus didesnis, nei Amerikos vidurkis.

Exxon bendrovė apie pavojų savo tarnautojams gerai žino, bet nėra ištyrusi tikros priežasties. Spėjama, kad cheminės atmatos koku nors būdu pakeičia vyrų sėklas (spermatozoidus) ir dėl to įvyksta nenormalūs genetiniai pakrikimai, iki bendrovė ras tikrąsias priežastis, ji atsako apie tai kalbėti ar rūpintis darbininkų apsauga.

Panašios cheminės taršos sąlygos yra ir kitose naftos apdirbimo įmonėse ir apskritai cheminėje pramonėje. Garsiausias cheminis aplinkos taršos atvejis buvo Love Canal apylinkėje prie Niagaros krioklių. Ten po ilgų ginčų ir federalinei valdžiai įsikūšus, kai kurie gyventojai buvo evakuoti, bet tai įvyko tik po daugelio fiziškų ir psichinių susirgimų.

Čia išvardinti keli pavyzdžiai rodo, kad mūsų civilizacijos gaminiai yra pavojingi žmonėms ir jų aplinkai. Jie taip pat rodo, kad valdžia ir pavojingų gaminių pramonė noriai priima riziką skaitydama, kad bendra nauda yra svarbesnė, nei kelių šimtų darbininkų užkrėtimai ar gyvybių netekimas.

Nukentėjusiems žmonėms ir jų šeimoms, tačiau, bendra nauda yra maža paguoda. Tame ir glūdi atsakomybės klausimas: ar visuomenė (valstybė, pramonininkai) sendama naudą iš naujų pavojingų gaminių, turi būti atsakinga nukentėjusiems, ar ne?

8.28.82. - L. Kasiulis

Kai bendrovių gaminiai pasirodo pavojingi jų naudotojams, teismai paprastai priteisia nukentėjusiems kompensaciją, kurią sumoka arba gaminių pamonininkas, arba jo nupirkta apdrauda. Toks atsakomybės perkėlimas gamintojui arba nelaimingo atsitikimo įnagio arba priežasties kaltininkui buvo anglosaksų teismuose išvystytas iki juokingų ribų.

Plaukiojimo baseino ar net kūdros savininkas, pavyzdžiui, yra laikomas atsakingu už nelaimes net nekviestiems naudotojams todėl, kad vanduo yra skaitomas patrauklus pavojus Bartenderis, patarnavęs klientui, kuris paskiau dėl girtumo neatsargiai vairuoja, yra dažnai traukiamas atsakomybėn už girtu vairuotojo padarytus nuostolius. Tėvai yra laikomi atsakingais už nepilnamečių vaikų padarytas aibes. Pobūvio šeimininkas, leidęs savo svečiams per daug išilinksminti ir susižeisti, sudaužius kavos puodelį, gali būti rastas kaltu.

Milžiniška automobilių padangų Firestone bendrovei teismai priteisė atlyginti nuostolius, kurie kilo dėl vieno nepatvaraus padangos modelio. Federalinė valdžia po kelių metų trukusių ginčų priverė šią bendrovę šių padangų modelį atšaukti ir sumokėti naudotojams už išlaidas. Bendrovei tai kainavo milijonus dolerių, bet kai kuriems naudotojams nepatikimos padangos kainavo jų gyvybes.

Fordo Pinto automobilio modelis pargarsėjo benzino bako sproginiais dėl kurių automobilių keleiviai juose gyvi sudegavo. Išskeltos bylos Fordo bendrovės atsakomybę už nepatikimus automobilius tik dalinai išsprendė, nors teismų eigoje paaiškėjo, kad Fordo bendrovė žinojo pavojų, bet pasirinko sutaupyti kelis dolerius kiekvieno automobilio pagaminime ir gyvybės netekimo riziką perkėlė pirkdamą apdraudą.

Daugelis gamintojų reklamuoja savo gaminius žadėdami gražinti pinigus, jeigu naudotojas ras juos dėl bet kokios priežasties netinkamus arba, jeigu jie neprišlyks reklamoje nurodytiems pažadams. Tokio gamintojo reklamos paprastai remiasi statistiškai apskaičiuota rizika, kuri pramato, kad dauguma naudotojų tingės gaminių gražinti, kad naudotojas nežinos, ką reikia kreiptis, arba, kad naudotojas nebus išsaugojęs garantijos arba pirkimo sąskaitos. Tokios garantijos dažnai nereikia šimto nuošimtinio pasitikėjimo gaminiu, bet yra apskaičiuota rizika, kuri yra sveriama pažado padidinta rinka, gana maža tikimybė, kad naudotojai pajęgs savo išlaidas išrinkti ir nupirktą apdrauda, kuri atlygins galimus nuostolius.

Modernus gyvenimas ir technikos plonybės šiandien yra tokios komplikotos, kad nepajėgia aprėpti visų galimų pavojų ir negali suvokti, kas gali jam pakenkti. Kol technika buvo gana paprasta, žmogus galėdavo iš savo patirties gaminių įvertinti ir spręsti ar jis juo nori pasitikėti, ar ne. Ūkininkas galėdamas pirkti pasagas arkliai arba ratą vežimui iš patikimo kalvio ar račiaus. Jei įvykdavo nelaimę, nuostoliai nebūdavo nepakeliami ir ūkininkas galėdavo nepatikimą amatininką pakeisti kitu. Šiandien žmogaus apylinkėje didelės bendrovės staba branduolinius energijos elektruos stotis. Jo gyvenama aplinka gali būti per kelias sekundes pakeista iš sveikos į mirtiną, jei tokioje stotyje įvyktų nelaimė. Branduolinių elektros stočių statytojai stengiasi jas pastatyti kaip galima pigiau. Stočių statybos priežiūra yra federalinės valdžios rankose. Gyventojai, tačiau, turi rimtą pagrindą abejoti valdžios tarnautojų sugebėjimu tikrinti planus ir darbų vykdymą. Pensilvanijos trijų mylių salos incidentas rodo, kad pavojai yra dideli. Švedijos gyventojai, įvertindami branduolinių energijos pavojus, šio pobūdžio jėgainių statybą visai sustabdė.

Branduolinių elektros jėgainės yra tik vienas labai komplikotas technikos pavojų pavyzdys. Cheminė pramonė ir jos paliekamos atmatos yra kitas pavojus pavojams.

CANADA

(Nuotraukų tęsinys iš pereinamo numerio)

TORONTO LITHUANIAN SENIOR CITIZENS INC.
1573 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO
M6P 1A6

KANADOJE, Toronto Lietuvių Pensininkų Namų 6 milijonų dol. vertės projektas. Architektas - Vytautas Petrulis.

Pereiname Sandaros numeryje nuotraukose pavaizduota Toronto Lietuvių Pensininkų Namų pamatų prakasimo iškilmės, įvykusios 1982 m. liepos 10 d.

Čia viršutinėje nuotraukoje matome Toronto Lietuvių Pensininkų klubo valdybą - iš kairės - Viktoras Petraitis - sekretorius, Vytautas Petrulis - architektas, Povilas Barbatavičius - vicepir., Henrikas Adomonis - pirmininkas, Osvaldas Delkus - statybos reikalams, Stasys Paciūnas - ūkio reikalams, Jonas Poška - Inform. ryšių reikalams, Benediktas Jackus - statybos reikalams, Kazys Daunys. Nuotraukoje trūksta - Antano Basalyko, Donato Renkauskio - kasininko, Juozo Ziūrinško.

Toronto Lietuvių Pensininkų klubo pirmininkas Henrikas Adomonis prie statomo Liet. Pensininkų Namų projekto ir jau istorinio kastuvo, kuriuo Toronto miesto burmistras prakasė statybai pamatus.

Prašome!

Pagal savo išgales aukoti TAUTOS FONDŪI: savo uždaviniam vykdyti, Lietuvos Laisvės Ėdūi - laisvajai Lietuvai padėti atsistatyti, 6 kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams gelbėti.

Not-For Profit, Tax Exempt Corporation
Lithuanian National Foundation
P. O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

AUSTRALIJOS LIETUVIŲ SPAUDOJE

TARPTAUTINIAME FORUME LIETUVA!

Elta anglų kalba išleido specialią laidą, pranešdama, kad pirmą kartą Jungtinių Amerikos Valstijų Kongreso nariai 91 atstovai ir 9 senatoriai kartu pasirašė liepos 28 d. nusuntę Memorandumą Sovietų Sąjungos Prezidiumo pirmininkui Leonidui Brežnevui! Markvą dėl Pabaltijo laisvės, kuriame sako:

— Šiandieną Jungtinės Valstybės atžymi 60 metų sukaktį nuo savo nepertraukiamo pripažinimo Estijos, Latvijos ir Lietuvos laisvų vyriausybių. Per paskutiniuosius 41 metus kiekviena JAV administracija išlaikė šį ryšį nepripažindama Sovietų Sąjungos neteisėtose Pabaltijo valstybių okupacijos. Ta ginkluota jėga įvykdė okupaciją neleidžiant estams, latviams ir lietuviams naudotis jiems tarptautinė teisė garantuotą savę apsisprendimu. Jungtinių Valstybių tauta per savo Atstovų Rūmų ir Senato atstovus nuosekliai rėmė nepriklausomas - Estiją, Latviją ir Lietuvą. Sekantis vienas po kito Kongresai individualiais pareiškimais ir rezoliucijomis, atstovaujant abi politines partijas, išleisdavo reikalavimą atstatyti Pabaltijo valstybes į teisingą vietą tarptautinėje

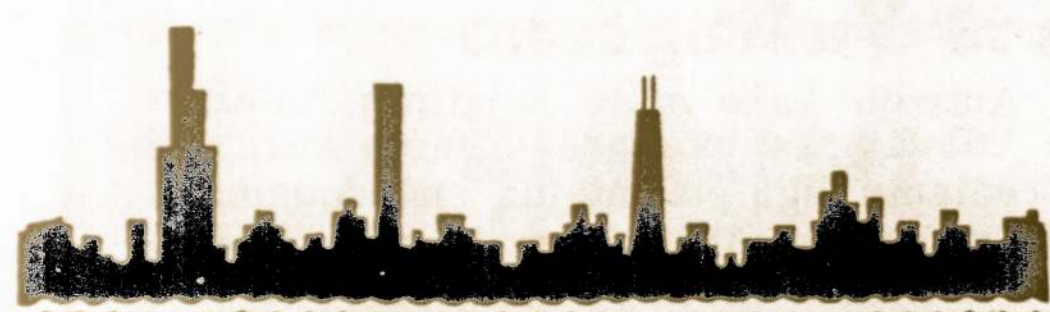
bendruomenėje. Jungtinės Valstybės mes esame įsipareigoję tarptautinei bendruomenei, remiantis teisingumo principu ir pagrįstu žmogaus orumo pagarba. Mes Atstovų Rūmų ir Senato pasirašysime nariai stipriai palaikome savo vyriausybės nuolatinį pripažinimą laisvų ir teisėtų Estijos, Latvijos ir Lietuvos vyriausybių. Ryšiai, kurie riša Amerikos tautą su Pabaltijo valstybėmis, yra stiprūs ir patvarūs. Šia 60 metų sukaktimi mes iš naujo atsišaukiame neatidėliotinai skubiai užbaigti Sovietų Sąjungos okupaciją Pabaltijo valstybėse ir laukiame laisvės atstatymo Pabaltijo valstybėse. (Seka 100 parašų.)

Vliko rūpesčiu ir Europos Parlamentas taip pat patį pirmąjį kartą nuo Pabaltijo valstybių okupa-

cijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos reikalavimus diskutuose rugsėjo - spalio pilnates posėdyje. Tam pradžią davė Europos Parlamento Politinio komiteto rezoliucija, kuria reikalaujama, kad Pabaltijo valstybių dekolonizavimas būtų svarstomas Jungtinės Tautos. Tos rezoliucijos patvirtinimui pridėtas platus paaiškinimas dėl ko reikia dekolonizuoti Sovietų Sąjungą, ypač plačiai pateikia Lietuvos Katalikų Bažnyčios persekiojimų faktus, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos ištraukas, Nijolės Sadūnaitės pasakytą kalbą teisme.

Vliko nuolatinės pastangos ieškant Lietuvai įtakingų draugų sulaukė šį žymų, labai reikšmingų ir svarbių reikalavimų tarptautinėje plotmėje.

(Tėviškės Aidai nr. 35, 1982)

CHICAGOJ IR APYLINKĖSE

Cook Apskr. šerifas
RICHARD J. ELROD

Rugsėjo 9 d. Illinois Athletic Club, Chicagoje, Lietuvos Demokratų klubo pirm. Aleksandro Kumskio iniciatyva buvo sukviešti įvairių sričių lietuviai veikėjai tikslu - pagerbti lietuviams

palankų Cook Apskr. šerifą R. J. Elrodą ir paremti jo kandidatūrą ketvirtai kadencijai.

Pobūvyje dalyvavo dar Wm. Auksitik (vienas iš šerifo asistentų), Julius Kuzas (Liet. Prekybos Rūmų pirm.), sol. Algirdas Brazis, E. Mikužiūtė (SLA išd.), Petras Vilkelis, inž. Ant. Rudis, G. J. Lazauskas (Sandaros red.) kun. P. Cibulskis (Draugo adm.) ir kt.

Šerifas R. Elrodas Cook Apskr. savo pareigose sėkmingai dirba jau 12 metų ir tikimasi, kad lietuvių visuomenė ir toliau jį remis savo balsais.

AB

BALFO 5-TO SKYRIAUS GEGUŽINĖ JAU PRAEITYJE

Rugpjūčio 29 d. gegužinė praėjo sėkmingai. Todėl valdybos vardu malonu padėkoti Stasiui Vanagūnui ir Kostui Januškai už gegužinės garsinimą spaudoje, radio valandėlėse ir kt., už dovanų paskirstymo pravedimą. Jonui Kreivėnui už svečių priėmimą. Baro vedėjui "X" ir jo talkininkams - Aleksui Zakui ir Albertui Matuliui.

Virtuvės darbuotojams - Salomėjai Januškienei, Birutei Jasaitienei, Elenai Pajėdienei, Danai Česnauskienei, Gėžvydai Giedraitytei, Laimai Vaičiūnienei ir Antanui Kleizai, Kavinės vedėjai Marijai Šimonienei ir Teresei Ūsieni.

Už virtuvės ir kavinės piniginių tvarkymą Vladui Paškevičiui ir Jadvygai Sasnauskienei, Saldainių lošimo tvarkytoms Marijai Bulakienei ir Marijai Gotceitenei.

Laimėjimų bilietai platintojams - Antaninai Repšienei, Anei Tautkuvieni, Pranevičienei, Anei Mackevičienei, Grožvydai Giedraitytei ir Teresei Ūsieni. Įždininkui Juozui Blažiui už gegužinės piniginių reikalų tvarkymą.

Taip pat nuoširdi padėka reiškama gegužinės dalyviams! Jų atsilankymu įgalino šalpos veiklą tęsti, ypatingai šiais neramiais laikais.

Be to, nuoširdi padėka priklauso dovanų aukotojams, radio valandėlių vedėjams, laikraščių redaktoriams už gar-

iš R. I. Bendruomenės Tautos Šventės minėjimo Cicero, Illinois. Nuotraukoje pirmoje eilėje su tautiniais rūbais (iš kairės) ponios - Repšienė, Vaičiūniene, Tričienė, Pocienė ir Kačinskienė. Nuotr. C. Genučio.

sinimą ir visiems gegužinės talkininkams, prisidėjusiems prie gegužinės pasisekimo. Svečių buvo virš dviejų šimtų. Gauda gražaus pelno.

Juozas Mackevičius
Gegužinės vadovas

CICERO, IL

R. I. Bendruomenės apylinkė rugsėjo 5 d. paminėjo Tautos Šventę. Minėjimas pradėtas pamaldomis, kurias atlikė ir pamokslą pasakė kun. Rutkauskas. Parapijos salėje minėjimą atidarė apyl. pirm. A. Skopas. Toliau sekė ekonomisto Igno Petrausko paskaita, kuri, kad ir ilgoka, bet buvo labai aktuali ir įdomi. Solistė Aldona Buntinaitė, akompanuojant Lilijai Šleiterytei, padainavo "Sakiau Mergyte", liaudies dainą iš Rėzos rinkinio, harmonizuota J. Kamaičio. Sekanti daina buvo "Rūta", žodžiai Binkio, muzika Gruodžio ir "Laumės Daina", žodžiai ir muzika Vydūno iš "Pasilgimas Veldotojo". Pabaigai solistė dar padainavo "Tėvynė Manoji".

Po programos visi dalyviai buvo pakviesti vaišėms.

Minėjime daug ponių ir panelių dėvėjo tautinius rūbus.

Prie įėjimo surinkta Lietuvos Pasiuntinybės rūmų Washingtono remontui 250 dol., melrosparkiečiai dar dėdėjo keliasdešimtis, taip, kad susidarė virš 300 dol.

S. Paulauskas

LIETUVIŲ TAUTINĖS KAPINĖS

Jau 71 metus veikiančios Lietuvos Tautinės Kapinės, esančios gražioje vietoje prie Chicagos, Justice, ILL., yra rūpestingai tvarkomos dešimties rinktų direktorių, kurių posėdžiai vyksta kas mėnesis. Jų pirmininku yra kun. dr. Eugenijus Gerulis.

Šiais metais pastatytas kapinių steigėjams didingas paminklas. Kapinių tvarkymo darbai vykdomi administratoriaus Kęstučio Truškūno ir darbo komisijos, kuriai pirmininkauja direktorius Vyto Uznys. Be to, šiuo laiku vykdomi koplyčios pastato atnaujinimo darbai ir kt.

Metiniai sklypų savininkų visuot. susirinkimai vyksta kasmet kovo mėn.

ST. CASIMIR MEMORIALS, INC.

3914 WEST 111th STREET
CHICAGO, ILL 60655

We have the largest selection of monuments in the City.

SENIAUSIA LIETUVIŲ PAMINKLŲ BENDROVĖ IR DIRBTUVĖ.

Didžiausias pasirinkimas. Pagal užsakymą šiais metais Lietuvos Tautinėse Kapinėse pastatė didžiulį steigėjams paminklą ir daug kitų. Savininkai Wm. Nelsonas, Jr. ir Lilian F. Dulys. Vienas blokas nuo Liet. šv. Kazimiero kapinių. Telefonas - 233 - 6335.

MR. ANTHONY'S BANQUET HALL

Savininkai - Petras ir Rita Dūdos, Sandaros skaitytojai ir rėmėjai

Ruošdami kuria nors progą pokylį ar vakarienę, prašau turėti galvoje MR. ANTHONY jaukias ir gražias sales, esančias

7348 W. Irving Park Road, Norridge, Ill. Tel. 453-2106, kur tikrai rasite malonų patarnavimą ir puikų, pagal jūsų pasirinkimą, maistą prieinamomis kainomis.

Apdraudų Agentūra

Tel.: 778-2233

Bell Realty & Bace Ins. Agency

Juozas Bacevičius

VALANDOS

Kasdien 9 - 8 val. vakaro
Šeštadieniais ir sekmadieniais
9 - 4 val. po pietų

6529 So. Kedzie Ave.

- Chicago, Ill. 60629

SOPHIE BARGUS RADIO ŠEIMOS PROGRAMOS

ALDONA ir dukra SOFIJA DAUKAI

IŠ WOPA 1490 KIL. AM

Lietuvių kalba:

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto.

7159 South Maplewood Avenue

Tel.: HEmlock 4-2413

CHICAGO, ILLINOIS 60629

ŠIMAITIS REALTY

INSURANCE • INCOME TAX • NOTARY PUBLIC

2951 W. 63rd Street

Office - 436-7878

Res. 839 - 5568

CHICAGO, Illinois 60629

VLADAS SIMAITIS, J. D.

Registered Broker

ELEKTROS ĮRENGIMAI PATAISYMAI

Turiu Chicagos miesto leidimą. Dirbu ir užmiesčiuose, greit, garantuoti ir sąžiningai.

Klaudijus Pumputis

4514 So. Talman Ave. Chicago, Ill.
Telefonas 927 - 3559

Didžiausias Kailių
Pasirinkimas!

PAS VIENINTELĮ
LIETUVIŲ KAILININKA
CHICAGOJE

Įstaigos: 263-5826
Namų: 677-8489

NORMANĄ BURŠTEINĄ
185 No. Wabash Avenue
second floor
Chicago, IL 60601

BRIDGEPORT DELICATESSEN

3263 So. Halsted St., Chicagoje
Savininkas - Antanas Grigėnas

ŠVIEŽI, GERI PRODUKTAI
IR NEBRANGŪS
Viskas pagal jūsų lietuvišką
skonį.

NAUJA LIETUVIŠKA RADIJO PROGRAMA

"LIETUVOS AIDAI"

Veda Kazė BRAZDŽIONYTĖ

KASDIEN nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val. vakare

Visos laidos iš WCEV 1450 Kc BANGA

ST. PETERSBURGE: 12 val. 30 min.

WTIS 1110 AM BANGA.

Adresas: 2646 West 71-st St.

Chicago, Ill. 60629. Tel. 778-5374.

ENGLISH section

EDITOR
Antanas Adomenas
7151 South California
Chicago, Illinois 60629

Mūsų šaknys:

Our Roots

LITHUANIAN KINGS OR GRAND DUKES?

Some of our compatriots with zealous ethnic pride look with disdain upon the use of the term "grand duke" (didysis kunigaikštis) and urge all to use the lofty term "king" (karalius) for the rulers of ancient Lithuania. They also urge us to cease and desist from calling Lithuania a "Grand Duchy", offering in its stead the title "Grand Principality".

The argument is that the title "duke" is lower in station than "king" and therefore demeaning for rulers of Lithuania. Secondly, Polish historians deliberately referred to Lithuania's rulers as "grand dukes" to infer their inferiority before the Polish rulers.

Both arguments are groundless. In their correspondence and treaties with foreign heads of state and church the pagan Lithuanian rulers used many appellations to indicate their high positions. Catholic monks who served as scribes to Mindaugas, Vytenis, Gediminas, Algirdas, Kešutis, Jogaila and Vytautas referred to their masters as "rex", "popestas", "Kuning", "Dux", "herzog", "grosherzog", Ruthenian scribes writing missives in Church Slavonic called the Lithuanian rulers "velikij knjaz".

Historically pagan Lithuania had only one king - Mindaugas, who received a regal crown from the pope in 1253. The fact that Vytautas negotiated long and hard for a royal crown shows that the ruler of Lithuania did not consider himself a king. Why not?

A definition of king or rex is in order. In medieval Christendom a king was a sovereign ruler of a state who was recognized as such by the pope and in some instances by the Holy Roman Emperor. He had to be anointed and crowned by the leading Catholic hierarchy of the realm. The Roman pontiff on several occasions promised to anoint the Lithuanian ruler as king if he accepted Catholicism. Kingship was recognized as the highest legitimate sovereign power by the Christian countries of Europe. In truth, often dukes were more powerful than kings. For example, Duke Charles the Handsome of Burgundy was more powerful than the king of France, his suzerain. The Habsburgs who later ruled the Holy Roman and Austro-Hungarian Empires titled themselves "archdukes". Dukes, whose very title is drawn from the Latin dux (leader), often ruled independent duchies. A grand duke ruled over several duchies. The allegation that Polish historians demeaned Lithuanian rulers by calling them "grand dukes" is absurd. Vytautas in his dealings with his cousin King Jogaila and the Polish magnates, referred to himself as "magnus dux" or "supremus dux".

Actually pagan Lithuania patterned many of its political institutions after the Ruthenians and Russians. The rulers of such states as Muscovy, Kiev, Vladimir-Suzdal, Rostov called themselves "grand dukes" - velikije knjazja "and did not give a kopeck for a royal crown from a Catholic pope. We would go out of historical context if we started calling these Lithuanian and Russian rulers "kings".

The Lithuanian kunigaikštis, Polish ksiaz and Russian knjaz have a common Germanic origin. The earlier Lithuanian form is "kunigas" which is still used in a much narrower sense to denote a "priest". In Latvian the cognate "kungs" means mister or master. Ironically the English word "king" is derived from the selfsame source. That is, king is derived from the Old English cyning, akin to the German Koenig, Old High German kuning and Old Norse konungr. The Gothic and Proto-Germanic form was kuningaz, which was probably derived from kunja - "head of a kin". The Goths were neighbors of the Baltics and Slavs. The Ostrogoths at one time exacted tribute from the Balts and Slavs. Their word for ruler "kuningaz" passed into the Baltic and Slavic languages. The Lithuanian "kunigas" is closest to the Germanic "kuningaz". Some Lithuanian dialects used the form "kuningas" which identical to the Germanic form.

Kunigaikštis, a derivative form, became the accepted title for hereditary duke. Dukedoms were the highest form of political organization among the Balts and Eastern Slavs. Powerful dukes who collected or conquered a group of duchies in turn were called grand dukes or didieji kunigaikščiai.

The Lithuanian word for king is karalius. It has an origin that is common with the Russian korol and Polish król, namely; it sprang from the Germanic proper name Karl.

Apparently the Frankish conqueror and emperor Charlemagne (742 - 814) A.D. made such an impact on the pagan Saxons and pagan Western Slavs that his very name "Karl" became synonymous with "king". It is interesting to note that only the Poles, after becoming Christians in the 10th century, began calling their supreme ruler "król", while the pagan Balts and Eastern Slavs preferred to call their ruler "kunigas" and "Knjaz".

Therefore, karalius or didysis kunigaikštis? Six of one and half a dozen of the other. Besides what's so great about kingship in a democratic age.

by dr. Algirdas Budreckis

DARIUS - GIRENAS POST TO CELEBRATE 50th ANNIVERSARY!

Planning the Darius - Girenas Legion Post's 50th Anniversary Dinner - Dance to be held on Friday, October 8, 1982 at the Mayfield Banquet Hall, Chicago, are (L to R) Commander Stanley Walters, Co-Chairmen Bruce Neberieza and John L. Paukstis.

DARIUS-GIRENAS
AMERICAN LEGION
4416 S. WESTERN AVENUE

POST No. 271
DEPT. OF ILLINOIS
CHICAGO, ILLINOIS 60609

To serve the American War Veterans of Lithuanian extraction was the motive for organizing the Darius-Girenas Post of American Legion.

The inspiration came to Joseph A. Michels (Mickeliunas) while attending the funeral services of a friend, a Chicago Veteran of Lithuanian extraction, who unfortunately was killed in Washington, D. C. while participating in the Bonus March.

The body had been returned to Chicago at Government expense and funeral arranged by a local congressman as the veteran had no known relatives. As Michels watched the funeral, he felt bitter that the services were conducted by hired strangers. Then the thought occurred to him why there could not be an American Legion Post comprised of veterans like himself, to render such services when the occasion arose.

The plan grew in some material form as other veterans became enthusiastic. After publicity in many Lithuanian newspapers, meetings were held in local parks, taverns, or such places that could be secured without charge and large enough to accommodate the expanding membership.

Dr. J. POSKA was Chairman and A.A. PRECINAUSKAS was Secretary of the organization when application was made to the 4th District of the American Legion, Department of Illinois, for a charter as the "Lt. S. J. Harris Post".

The name, selected at that time, was to honor an American Army aviator who volunteered his services in the struggle for Lithuanian independence. The application was opposed by Posts already established in the vicinity fearing future loss of membership. It was pointed out that the applicants in the new post were to be of Lithuanian extraction, some of whom spoke English with difficulty, and had not been enrolled in any other Post of the American Legion. The objection was withdrawn with the understanding that the membership be restricted to Lithuanians only.

The Post Charter was granted on November 19, 1932 bearing the names of 27 Charter Members. Joseph Michels (MICKELIUNAS) was elected as its first Commander.

During the first year of the Post's existence CAPTAIN STEPHEN A. DARIUS and LT. STANLEY GIRENAS, who were

members of the Post, attempted a non-stop flight from New York to Lithuania. They crashed to their death on July 17, 1933, near Soldin, Germany, about 250 miles short of their goal. The aviators were the first members of the newly formed Post to die and immediately steps were taken to change the name of the Post to Darius-Girenas, which was quickly agreed to by the Post membership and the American Legion's Department of Illinois.

The Darius-Girenas American Legion Post will celebrate their Golden Anniversary at a Dinner-Dance to be held on Friday October 8, 1982 at the Mayfield Banquet Hall, 6072 South Archer Ave.

Leading dignitaries in all walks of life have been invited to participate.

For tickets or additional information, call Past Post Commander JOHN L. PAUKSTIS at 523 - 0546.

John L. Paukstis

LITHUANIAN PARTICIPATION IN THE LUZERNE COUNTY FOLK FESTIVAL, KINGSTON, PA.

LITHUANIAN ALLIANCE of AMERICA, District 7 and KNIGHTS of LITHUANIA, Council 143, will again participate in the ANNUAL LUZERNE COUNTY FOLK FESTIVAL, October 21 - 24, 1982 at the 109th F. A. Armory, Market Street, Kingston, Pa.

MRS. NELLIE T. BAYORAS, President of the Lithuanian Alliance of America District 7 and Financial Secretary and Cultural and Lithuanian affairs Chairwoman of Knights of Lithuanian Council 143, will be in charge of the display with the aid of Ruth Vaskas, Dallas. Their exhibit will feature weavings, wood carvings, plus other authentic crafts and artifacts from Lithuania.

Guest appearances by ethnic headliners will be featured each day, plus the superb talent of Luzerne County. Presented by 40 ethnic organizations and the Luzerne County Tourist Promotion Agency, the 7th Annual Luzerne County Folk Festival is Northeastern Pennsylvania's only full-scale multi-ethnic festival.

Festival hours Thursday and Friday, October 21-22 - 6 PM to 10 PM, Saturday, October 23, 1 PM to 10 PM, and Sunday, October 24, 1 PM to 7 PM. (Donna J. Morgan)

KEŠUTIS, GRAND DUKE OF LITHUANIA (1377-1382)

Vytautas the Great under whose leadership Lithuania became one of the largest states in 17th century Europe.

Mindaugas, the first Christian king of Lithuania. He unified the country into one state. Sculpture by V. Kasuba.

Mieli SANDAROS skaitytojai

Skaitytojų ir Sandaros administracijos patogumui, apačioje čia dedame atkarpą, kurią užpildžius prašome prisiųsti Sandaros administratorei p. Editai Rimkieniui, kas dar nėra susimokėjęs už laikraštį. Taip pat prašome surasti ir naujų skaitytojų. Už jūsų malonų atsileipimą ir SANDAROS parėmimą būsimė labai dėkingi.

Visos aukos skelbiamos Sandaroje.

SUSTPAŽINIMUI vienas "Sandaros" numeris siunčiamas nemokamai

Siųsti šiuo adresu: SANDARA, 840 West 33 rd Street, Chicago, Ill, 60608

Siunčiu SANDAROS METINĘ PRENUMERATĄ..... 10 dol.

Siunčiu auką SANDAROS SPAUDOS FONDUL..... dol.
Iš viso..... dol.

MANO PAVARDĖ.....

ADRESAS:.....

Ivairenybės

Lietuviai įkūrė New Yorko miestą! Tai negalimas daktas. Kur įrodymai? Kas mums

galvoj. Apie tai jau seniai, pakartotinai, sako anglų ir amerikiečių šaltiniai.

New Yorko gyventojai, skubėdami požeminiais traukiniais ir automobiliais, landžiodami, nelyginant bitės aviluose, tarp dangoraižių, neturi nė laiko pagalvoti apie pirmuosius šio milžiniško miesto kūrėjus.

JĖZUS PASAULIO IŠGANYTOJAS

23

"Sėdinčiam Soste Ir Avinėliui"

Aprėškimo 5:6, 11-13 kalbama apie Jėzų, pasaulio išganytoją, kaip apie Avinėlį, kurs buvo užmuštas. Tokia simboline kalba kalbama apie Jėzų daugeliose šventojo Rašto vietose. Izaijo 53-me skyriuje plačiai kalbama apie pasaulio Atpirkėjo kentėjimus ir apie jo mirtį. Apaštalas Petras aiškina, kad pranašystės išpranašavo netik Jezaus kentėjimus, bet ir jo "paskesnį garbingumą." (1 Petro 1:11) Aprėškimo 3:13 mes turime dar kitą puikų aprašymą apie būsimą Kristaus garbę. Mes paduodame ištrauką:

"Visus sutvėrimus, kurie yra danguje ir žemėje, ir kas yra jūroje, visus girdėjau sakančius: Sėdinčiam soste ir Avinėliui palaiminimas, gyrius, garbė ir valdžia per amžių amžius."

Čia parodyta, kad suderinimas su Dievu, kurį atliko "Avinėlis, kurs buvo užmuštas," bus taip pilnas ir taip toli siekias, kad "visi sutvėrimai" giedos gyriaus giesmę Dievui r Avinėliui. Tas neiškia visuotiną išganymą, neatsižvelgiant į žmogaus tikėjimą arba netikėjimą; nes kitoje pranašystėje parašyta kad tie, kurie neklausys, bus "sunaikinti iš žmonių tarpo." (Ap. Darb. 3:19-23) Bet tie žodžiai reiškia kad tie, kurie pasinaudos amžinuoju gyvenimu, kuris bus teikiamas jiems tikėjimu į Dievo Avinėlio auką, bus sugrąžinti į vienybę su Tėvu ir garbins jį ir jo mylimiausį Sūnų, kurs buvo Dievo siųstas būti žmonių išgelbėtoju.

LIETUVIAI ŠVENTO RAŠTO TYRINĖTOJAI

Adresas:

5421 So. Mozart St. Chicago, Ill. 60632

Kurie įdomaujatės, prašome parašyti atvirlaiški, gausite dovanų įvairių knygų - knygelių.

"Nebijok žaibu, nei vėtrų"

Birutės Kemežaitės "NEBIJOK ŽAIBŲ, NEI VĖTRŲ", poezija, 1981, Chicago, IL. 136 pusl.

gaunama pas platintojus, Čikagoje - "Marginiuose", "Gift International" (J.Vaznelis) ir Joną Kavaliauską, 6437 So. Washtenaw Ave., Chicago, Illinois, 60629. Cicero - pas J.Skamą, 1625 So. 48th Court, Cicero, Illinois. Knygos kaina su persiuntimu \$ 5.85.

BALTIC BAKERY

Chicago, Illinois 4627 SOUTH HERMITAGE AVE Tel. LA. 3-1510

Chicago, Illinois 2616 WEST 69th STREET Tel. 737-6784 Savininkas JUOZAS ANKUS

LIETUVIAI ĮKŪRĖ NEW YORKO MIESTĄ

SANDAROS nr.16, 1981 metų numeryje buvo įdėtas straipsnis "Lietuviai įkūrė New Yorko miestą", perspausdintas be pakeitimų iš New Yorke ėjusio žurnalo "Lietuva" (1939 m. nr.1, redaktorius ir leidėjas buvo Juozas Tysliava). Šis straipsnis ne tik tų laikų skaitytojus, bet ir dabar mūsų skaitytojus taip sudomino, jog Sandaros redakcija gavo daug atsiliepimų žodžiu ir laiškais, prašant suteikti daugiau žinių.

Todėl šį kartą dar perspausdiname iš žurnalo "Lietuva" kitą straipsnį "Kada lietuviai pradėjo keliauti į Ameriką?", rašytą Sandaros buv. bendradarbio J.Hertmanavičiaus. Jis remiasi laikraščio "The School of Thinkers", 1922 m. sausio mėn. pateiktais dujiniais. Red.

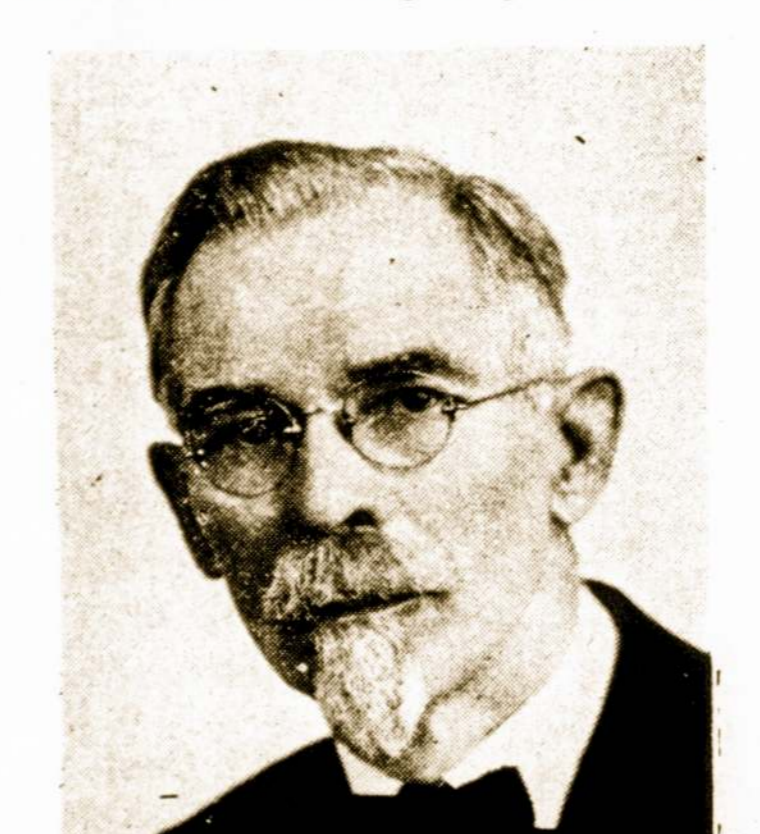
Kada lietuviai pradėjo keliauti į Ameriką?

Tikro atsakymo į šį klausimą tuo tarpu nėra. Kadangi iki 1492 m. dabartinės Amerikos žemynas nebuvo žinomas Europai, išskyrus, gal, Leif Eriksono piratus, tai galima sakyti, kad iki Kolumbo atsidanginimo jo nežinojo ir lietuviai. Todėl apie lietuvių keliavimą į Ameriką gali būti kalba tik po 1492 m.

Kaip jau žinoma, pirmieji ateiviai buvo ispanai, prancūzai, olandai ir anglai. Pirmiausia jie ėia ir įsikūrė. Kai Kolumbas atrado šį žemyną, mirė didysis Lietuvos kunigaikštis Andriejus Kazimieras, Vlodo Jogailos ir jo žmonos, Sonkos, sūnus. Jis buvo kunigaikščio Algirdo vaikaitis. Tai buvo gana kultūringas žmogus, geras valdovas. 1457 m., jo patvarkymu, buvo kodifikuoti Lietuvos teismo įstatymai, o 1492 m. jis pateikė baudžiamojo statuto projektą. Lietuva tada dar buvo didelė ir stipri valstybė. Betgi jūrininkystė Lietuvai tada dar mažai buvo pažįstama.

Amerikos atradimo laikais mažai kas ėia norėjo apsigyventi. Tik įvairūs avantiūristai plaukdavo ieškoti aukso, kurio jie tikėjosi rasti vietos gyventojuose indėnuose. Kaip jau sakytą, pirmieji kolonizatoriai buvo ispanai, prancūzai ir olandai. Anglai atvyko vėliausiai. Pirmoji anglų kolonija buvo įkurta 1607 m. Jamestown, Virginia. Tie naujakuriai atvyko ėia nedideliais laivais, Sarah Constant, Goodspeed ir Discovery, lyg tyčia, žiemos metu. Antroji anglų kolonija įsikūrė 1620 m. Plymouth, Mass. Tai buvo "tėvų pilgrimų" kolonija. Tuo metu Anglijoje viešpatavo kralius

James, kuris buvo žinomas, kaip religinių įsitikinimų persekiotojas. Kai kurie anglai, norėdami išvengti persekiojimo,

J. HERTMANAVIČIUS "Tikro atsakymo... nėra."

mų, vyko į Olandiją. Bet kadangi ir tén jiems nebuvo vietos, todėl jie, grįžę į Angliją, Mayflower laivu leidosi į Ameriką, kur įkūrė naują koloniją. Šitie amerikoniai dabar didžiuojasi savo "aristokratiška" kilme. Turint galvoje faktą, kad, būtent, anglai pradėjo kolonizuoti Ameriką tik 1607 m., įdomu būtų patirti, iš kur atsirado tie padavimai apie lietuvių atvykimą į Ameriką jau 1620 metais, beveik sykiu su pirmaisiais anglų ateiviais.

Tokia žinia randama The School of Thinkers laikraštyje, išėjusiame 1922 m. sausio mėnesį. Tarp kita ko ten sakoma: "In the Year 1618-1620 the Roman Church with a strong Polish army invaded the Lutheran and Calvinistic Protestant Lithuania to convert them back to Romanism."

The protestants arose and armed to protect themselves from the unwelcomed invaders, but they lost..."

Toliau sakoma, kad lietuviai protestonai buvo priversti bėgti iš Lietuvos. Kai kurie iš jų pabėgo į Graikiją, Šveicariją ir kitur, bet, sakoma, daugiausia jų išbėgę į Angliją ir vėliau, kartu su "tėvais pilgrimais", atvykę į Ameriką. Čia jie apsigyvenę Hudson upės pakrantėse ir įkūrę pirmąją savo koloniją, pavadintą Aušra. Tik vėliau šią koloniją olandai pavadinę New Amsterdam, iš kurio kilęs New Yorkas.

The School of Thinkers paduodama visa eilė tų kolonistų vardų, kaip, pavyzdžiui, Buttills, Gedvills, Ardvills, Loomis, Landis, Greegs, Dowlants, Kondrats, Survills Linkens, Purvis, Zubrickis ir t. t. Deja, laikraštyje nenurodomą šaltinių, iš kur tos žinios yra paimtos. Dėl to mums paliekamas sunkus tyrinėjimo uždavinys. Vienas dalykas yra aiškus: laikraštyje teisingai aprašomos tų laikų sąlygos Lietuvoje.

Tais laikais Lietuva jau buvo susijungusi su Lenkija. Lietuvos ir Lenkijos karaliumi buvo Zigmantas III Wasa. Tai Kotrinos Jogailaitės, Zigmanto Augusto ir Jono Wasos, švedijos karaliaus, sūnus. Nors švedija jau buvo liuteroniška, bet Zigmantas III buvo auklėtas kataliku dvasioje, jėzuitu įtakoje. Tada jėzuitai turėjo stiprią politinę partiją ir dėl to galėjo priversti karaliu drausti reformaciją. Tie draudimo, arba, teisingiau pasakius, persekiojimo būdai buvo nepaprastai žiaurus. Reformatorių maldos namai buvo naikinami, jų mokyklos uždarinėjamos, nekatalikai ujami tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje. Kilo civilinis karas. Be pasigailėjimo buvo laistomas žmonių kraujas. Pagaliau,

(Iš žurn. "Lietuva", nr.7, 1940 m.)

LIETUVOS ŽEMĖLAPIS

J.Andriaus sudarytą LIETUVOS ŽEMĖLAPĮ, išleistą DEVENIŲ KULTŪRINIO FONDO, galima įsigyti siunčiant užsakymus (šešis dolerius ir 65 centus pašto išlaidoms) šiuo adresu:

DEVENIŲ KULTŪRINIS FONDAS P.O.Box 10782 St. Petersburg, FL. 33733

PETKUS

TĖVAS IR SŪNUS Laidotuvių Direktorai

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street Telef.: GROvehill 6-2345-6

1410 South 50th Avenue. Cicero Telef.: TOWNhall 3-2108-9

TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

Aikštė Automobiliams Statyti

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptar nauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą

Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje

FRANK ZIEGAS President

MIDLAND SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

4040 Archer Avenue Chicago, Illinois 60632 Phone 254-4470

ir 8929 So Harlem Ave. Bridgeview, Illinois 60455 Phone 598-9400

2657 W. 69th St. Chgo. Ill. 60629 • Phone 925-7400

Sąskaitos apdraustos iki \$ 100,000

PASSBOOK SAVINGS... the best way to save regularly!

OUR SAVINGS CERTIFICATES 8% EARN UP TO

see us for HOME financing. AT OUR LOW RATES WITH REPAYMENT TO FIT YOUR INCOME

Mutual Federal Savings and Loan

2212 WEST CERMAK ROAD CHICAGO, ILLINOIS 60608

PETER KAZANAUSKAS, President Phone: Virginia 7-7747

HOURS: Mon. Tue. Fri. 9-4 Thur. 9-8 Sat. 9-1

SERVING CHICAGO AND SUBURBS SINCE 1905